

АТОМНАТА СИЛА В АМЕРИКАНСКИТЕ АНТИКОМУНИСТИЧЕСКИ ФИЛМИ

ОТ 60-ТЕ ГОДИНИ

Магдалена Властанова

докторант към Катедра „Нова и съвременна история“

Abstract: The purpose of this paper is to connect the basic Cold war's elements, such as East – West confrontation, possibility of World War Three and cinema, to represent an authentic picture of 1960s society's anxiety. Atomic power is a basis for an armament race and the following modernization in the Capitalist and Communist countries. The super power leaders' must maintain a constant connection between themselves in order to avoid atomic Armageddon. The next step is to initiate a peaceful cooperation between the Americans and the Soviets. Cinema gives an opportunity for everyone around the world to learn new knowledge in an unconventional way. After that, they can express opinion based on experience and sometimes even on propaganda and educational movie content. The phenomenon of “atomic cinema” is set, which can be included in several film categories, because atomic bomb can affect life in all dimensions. The case study of two movies “Fail-safe” and “Ice Station Zebra” is important to illustrate paranoia and tensions during and after the Cuban missiles crisis. Protagonists' choices and actions reflect not only in immediate conflict between them, but also on the world around them. Fantasy and reality couldn't be easily distinguished, because of the specific relationship between cinema and life itself.

Keywords: Atomic power, Atomic cinema, Fail-safe, Ice Station Zebra, American anticommunist films

“Студената война е метафора...¹” твърди проф. Дейвид Сийд в монографията си „Американската научна фантастика и Студената война“. Терминът „Студена война“ се използва за първи път през октомври 1945 г. от Джордж Оруел в статията „Ти и атомната бомба“². Целта му е да илюстрира положението на въоръжен паритет и враждебност, които не могат да прераснат в открито сражение. Популярното му значение кореспондира с „*две взаимно изключващи се политически системи, застинали в идеологическите си разбираня, и те могат да прераснат в конфликти само там, където победата е единственото възможно решение.*“³ Основната теза на

¹ Seed, David. *American Science Fiction and the Cold War: Literature and Film*. London: Routledge, 2013: 1.

² Orwell, George. “You and the Atomic Bomb” *Tribune*, (October 19, 1945). (24.01.2023) https://www.orwell.ru/library/articles/ABomb/english/e_abomb

³ Hinds, L. B., T. O. Windt, Jr. *The Cold War as Rhetoric: The Beginnings, 1945-1950*. New York: Praeger, 1991, p. 219. In: Seed, David. Op. cit.: 1.

проф. Сийд е, че през 60-те години хората започват да живеят в научнофантастичен свят и това издига авторитета на писателите от този жанр. Чрез новото си влияние те се осмеляват да отправят критика към обществото и държавните структури, което би било немислимо през 50-те години на ХХ век. Доколкото метафората ще се материализира ще се опитам да илюстрирам в следващите редове.

Животът в „атомната ера“⁴ неминуемо е засегнат от появата на атомната бомба и дава ново поле за изява на кинотворците. Жером Шапиро говори за „Атомно кино“, в което „...бомбата се използва като част от обстановката, където се развива действието, тема на повествованието или контекст на случващото се“⁵. „Атомното кино не може да бъде определено като филмова категория“⁶, защото включените в него филми са от множество жанрове като научна фантастика, трилър, уестърн, мюзикъл, комедия. Бомбата е представена в Холивуд с цялата палитра на паниката, която всява у американците – „...ядрено оръжие, падане на радиоактивни частици, токсично отравяне, тероризъм“⁷. В таблица 1 са поместени данни за присъствието на образа на атомната бомба във филмите в периода 1945-1985 г.

Таблица 1: Броят филми, произведени на година, които съдържат атомна бомба, 1945-1985 г.⁸

1945-1949 г.	1966 г.	1985 г.
29 филма	41 филма	34 филма

Данните от таблицата показват как атомната бомба се превръща в любим образ, както за филмовите творци, така и за киноманите. След пускането на атомните бомби над Хирошима и Нагасаки годишният оборот на филми с атомна тематика превъзхожда общия брой филми за предходните 30 години. Своеобразен пик настъпва през 1966 г., което може да се свърже със затоплянето на Студената война в началото на 60-те години и на времето необходимо за предпродукция, продукция и постпродукция. В края на 80-те години темата продължава да бъде актуална и високият процент филми с атомно съдържание пълни киносалоните.

Важно е да се разгледа дялът на атомните филми от общо произведените филми – 4 % от произведените филми в САЩ в периода 1945-1999 г. или 17,57 % от годишния филмов поток⁹. Ударението пада върху годишните статистики, тъй като среднестатистическият тийнейджър гледа по 12 филма, докато един възрастен само по 3 филма¹⁰. Една от целевите групи са именно

⁴ След 16 юли 1945 г. и първият тест на атомна бомба над Ню Мексико, САЩ.

⁵ Shapiro, Jerome F. *Atomic Bomb Cinema: The Apocalyptic Imagination on Film*. New York: Routledge, 2002: 10.

⁶ Ibid: 12.

⁷ Ibid.

⁸ По данни от Shapiro, Jerome F., Op. cit.: 14.

⁹ Ibid: 812.

¹⁰ Ibid.

тийнейджърите, които впоследствие ще се вляят в редиците на американските пълноправни граждани. Вече достигнали зряла възраст техните светогледни представи са формирани без особено усилие в полза на политиката на противопоставяне между Запада и Изтока.

Причините за популяризирането на филмовия жанр научна фантастика са: 1. Отговор на страха от създаването на атомната бомба в СССР през 1949 г.; 2. Бумът на научнофантастичната литература от началото на 50-те години; 3. Бокс офис печалбите на произведенията през 1950-1951 г. филми, които гарантират нарастващия брой продукции през идните години; 4. „Изтупване от праха“ на филми от класическия период¹¹.

Законът за атомната енергия¹², известен още като Закона МакМеън е кулминацията в преговорите и договореностите по атомните въпроси. В него се разяснява как САЩ ще контролира и използва ядрената технология, изработена във военновременното сътрудничество с Великобритания и Канада¹³. Основен постулат на закона е налагането на граждански контрол над атомната енергия и създаването на Американската комисия по атомна енергия (*Atomic Energy Commission*). Законът за атомната енергия е подписан в противовес на тайните Квебекски споразумения от 19 август 1943 г. между Великобритания и САЩ за координирано развитие между научните и инженерните въпроси, свързани с ядрената енергия и в частност с ядрените оръжия. Споразумението от Хайд парк от 1944 г. продължава същата линия на отношения между САЩ и Великобритания за сътрудничество в областта на атомната енергия в следвоенния свят, но е изгубено след смъртта на президента Рузвелт.

Според Байрон Милър, бивш помощник главен съветник към Административното законодателство за подsigуряване на атомна енергия за вътрешни нужди, причините за приемането на закона МакМеън са, че атомната бомба е опит за решаване на политически, социални и икономически проблеми в съчетание с настояване за международен контрол. Новостта на проблема не позволява поставянето на проблема в съществуващи законодателни рамки. За пръв път учените, млади и енергични хора, се наместват в политически въпроси. Следвоенното отношение към въоръжените сили предопределя раздвоеното дали атомната сила да остане прерогатив на военните или не¹⁴. Основният въпрос, който се обсъжда, е този за контрола на информацията. Във

¹¹ Lev, Peter, Transforming the Screen, 1950-1959. In: Harpole, Charles Henry. *History of the American Cinema*. California: University of California Press, 2003: 169-170.

¹² *An Act for the Development and Control of Atomic Energy*. August 1, 1946, Pub. L. 79-585.

¹³ Cantelon, Philip L., Richard G. Hewlett, Robert C. Williams (eds.) *The American Atom: A Documentary History of Nuclear Policies from the Discovery of Fission to the Present*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1991: 77-91.

¹⁴ Miller, Byron S. *A Law is Passed – The Atomic Energy Act of 1946*. *The University of Chicago Law Review*, Vol. 15, No 4, 1948: 2-3.

връзка с който „се търси съветът на водещите учени от представителни организации“¹⁵. Комисията елиминира възможността да успее да разреши казусите по Закона за шпионажа.

В статията си Робърт Джейкъбс прави дисекция на американския страх от радиацията и атомната бомба. Според него гражданите свикват с представата за бомбата след построяването на тестовата площадка в Невада (NTS) през 1951 г. и излъчваните от нея кадри по телевизията през следващата година¹⁶. През 1954 г. администрацията на президента Айзенхауер приема нов Закон за атомната енергия¹⁷, в подкрепа на новата атомна политика – в духа на атомната политика за бъдещето. Според президента трябва да се осигури оборудване и информация за училищата, болниците и научните институти в САЩ. Речта „Атоми за мир“¹⁸ е възприемана като пропаганден елемент на Студената война, чрез който се промотира бъдещата мирна употреба на уран, с цел аудиторията да привикне с мисълта за живота в атомната ера и ползите, които той може да донесе на населението в световен мащаб.

Атомната сила в американските антикомунистически филми от 60-те години, според мен, е най-добре представена чрез творбите „Безаварийно“ (Fail-safe) и „Полярна станция „Зебра“ (Ice Station Zebra). Зрителите ги виждат по кината респективно през 1964 и 1968 г., а в средата на десетилетието британско-американските продукции „Д-р Стрейнджлов: или как се научих да спра да се притеснявам и обикнах бомбата“ (*Dr. Strangelove: Or How I Learned to Stop Worrying and Loved the Bomb*) и „Инцидентът в Бедфорд“ (*The Bedford incident*) завземат вниманието на кино зрителите. „Д-р Стрейнджлов“ е сатира от 1964 г., акцентираща върху проблема с ядрената война след въздушна атака от страна на САЩ към СССР¹⁹. „Инцидентът в Бедфорд“ от 1965 г. силно наподобява сюжета на предходния филм с разликата, че атомната битка се развива под повърхността на водната шир и остава с локален характер. Общият елемент, разбира се, е атомната бомба, която може да бъде използвана срещу съветския враг, но би донесла не малко усложнения и за САЩ. Комунистическата заплаха е представена единствено чрез СССР, оставяйки бойното поле в ядрената надпревара прерогативно за двете супер сили²⁰.

¹⁵ Ibid: 14.

¹⁶ Jacobs, Robert. “Radiation as Cultural Talisman: Nuclear Weapons Testing and American Popular Culture in the Early Cold War.” *The Asia Pacific Journal*, Vol. 10, Issue 26, № 1, (17 June 2012): 2-3.

¹⁷ *Atomic Energy Act of 1954*. 30 August 1954. Pub. L. 83-703.

¹⁸ *Address Before the General Assembly of the United Nations on Peaceful Uses of Atomic Energy*. New York City. December 08, 1953. The American Presidency Project. (27.01.2023) <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-before-the-general-assembly-the-united-nations-peaceful-uses-atomic-energy-new>

¹⁹ Вж. Властанова, Магдалена. “Dr. Strangelove or: How I learned to stop worrying and love the bomb – Комунизмът като реална или имагинерна заплаха за САЩ през 60-те години на XX век.” *Анамнеза*, Год. XV, кн. 4, (2020): 28-43.

²⁰ КНР прави успешни ядрени опити през 1964 г., но все още не е отчетена като водещ фактор в областта на атомната енергия.

Първият филм, чийто сюжет ще разгледам, е „Безаварийно“. Режисьорът Сидни Лъмет залага на псевдо-документалния стил при екранизацията на бестселъра на Юджийн Бърдик и Харви Уилър от 1962 г. За значението на едноименната книга можем да отсъдим по факта, че е предавана в три части на страниците на Сатърдей Ивнинг Пост по време на Кубинската ракетна криза, съответно на 13, 20, 27 октомври 1962 г.²¹. Сценарият на филма е дело на Уолтър Бърнщайн, реабилитиран творец от епохата на черните списъци. Продуцентът Макс Йънгщайн дълго време е запленил от въпросите, свързани с ядрената безопасност. Той е член на неправителствената организация Национален комитет по разумна ядрена политика (*SANE*)²², която се занимава с въпросите за инцидентна ядрена война и възможностите за провал в националната предпазна система. Йънгщайн се среща лично с авторите на книгата, за да ги убеди, че споделят еднакви разбирания по темата, както и че неговите проучвания биха дали допълнителна доза достоверност на романа им. Бърдик и Уилър не определят творбата си като фантастика, а напротив, обосновавайки се с теорията на вероятностите и математическите изчисления, смятат, че непременно подобни събития ще се случат. В действителност при някакъв вид неизрядност в системата заповедта за атака би била прекратена.

Макс Йънгщайн получава отказ на своето предложение за сътрудничество с американските военновъздушни сили. Изтъкнатите причини са две: първо, системата има 100-процентов защитен механизъм, второ, сценарият представя неправдоподобно правителствената политика. Отказът за сътрудничество изправя целия екип пред предизвикателства – да набавят сами кадри със самолети-бомбардировачи и да изградят сами военната зала в щабквартирата на Стратегическото военновъздушно командване (*SAC*). Недостигът е осезаем най-вече при наложилото се използване на едни и същи кадри по няколко пъти с елементи на монтаж, за да се създаде възможно най-акуратно гледката от самолетите. Бюджетът на филма набъбва неимоверно за сметка на автентичната атмосфера, което неминуемо се отразява на това как би бил възприет от аудиторията. Филмът се вписва подобаващо в предизборната президентска кампания на Линдън Джонсън²³,

²¹ Sherrod, Robert (ed.) "Fail-Safe by Eugene Burdick" *Saturday Evening Post*, vol. 235, № 36, (13 October 1962).; Sherrod, Robert (ed.) "Fail-Safe" Part Two by Burdick & Wheeler." *Saturday Evening Post*, vol. 235, № 37, (20 October 1962).; Sherrod, Robert (ed.) "Fail-Safe-conclusion (Burdick)" *Saturday Evening Post*, vol. 235, № 38, (27 October 1962).

²² Организацията е сформирана след среща на пацифисти и активисти против ядрената война през април 1957 г. и отправя призив към нацията от страниците на *The New York Times*. През 1958 г. организацията се превръща в масова и Мартин Лутър Кинг е един от лидерите ѝ. Д-р Бенджамин Спок също се изявява като нейн деец от средата на 60-те години, призовавайки към сътрудничество с други мирни организации във връзка с ескалацията на Виетнамската война. *National Committee for a Sane Nuclear Policy (SANE)*. The Martin Luther King, Jr. Research and Education Institute. Stanford University. (06.01.2023) <https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/national-committee-sane-nuclear-policy-sane#:~:text=SANE%20grew%20out%20of%20a%20meeting%20of%20pacifists,became%20a%20leader%20in%20the%20struggle%20for%20disarmament>

²³ Suid, Lawrence H. *Guts and Glory: The Making of the American Military Image in Film*. Kentucky: The University Press of Kentucky, 2002: 235-237.; Collins, Austin. "Watching Fail Safe at the End of the World." *Vanity Fair*. (8 May 2020.) (07.01.2023) <https://www.vanityfair.com/hollywood/2020/05/shut-in-movie-club-fail-safe-coronavirus>

представяйки гледна точка към бъдещото управление на войнолюбивия Бари Голдуотър. Херман Кан е прототип на образа на професор Гьотщеле. Ученият оразличава съдбата на цивилизацията и тази на отделните американски или съветски граждани – единиците нямат решаваща роля в големия план.

Филмовият сюжет пренася зрителя в централата на Стратегическото военновъздушно командване, където е засечен неидентифициран обект. Скоро „натрапникът“ е разпознат като отклонил се от маршрута граждански самолет. Тревогата е отменена, но поради грешка в електронната система един отряд от бомбардировачи получава заповед за нападение над Москва под претекст за фалшиво нападение. Президентът и Пентагонът са информирани за аварията и започват припреди дискусии, за това какво точно трябва да се предприеме. Гьотщеле, граждански съветник, призовава цялата военна сила на САЩ да се отприщи към СССР, но генерал Блек настоява да се предприемат всички стъпки за избягването на световен холокост. Президентът се свързва със съветския лидер чрез горещата линия, за да го предупреди за случващото се – очевидно напомняне за събитията от Кубинската ракетна криза. Важна роля изиграва преводачът, който получава команда да превежда не само думите, но и чувствата на съветския първи²⁴. Целта е да се демонстрира, че дори най-високопоставените лидери могат да се отдадат на човешката си природа и не бива да се възприемат в черно-бялата гама.

В желанието си да унищожи американските самолети, президентът споделя топ секретна информация с руснаците, иска съдействието на военни да саботират свои другари, усмирява войнолюбиви командири. Главнокандващият отряда успява да премине засадата, решен да пусне бомбите над Москва. Въпреки пряката заповед на президента по радиото и искрените молби на жена си, той отказва да промени курса си, тъй като смята, че руснаците заглушават и манипулират комуникационните канали. За да убеди Съветския съюз и останалата част от света, че атаката е станала по грешка, президентът нарежда ядрено унищожение на Ню Йорк Сити от американски самолети. Емпайър Стейт билдинг трябва да се използва като „нулева кота“, където да се пусне бомбата. Последните кадри показват жителите на града в ежедневието им без да подозират съдбата си.²⁵

Критика: Съвременен прочит на класиката, определена като бокс офис провал за периода на излъчването си, кара зрителя да погледне по нов начин към нея и да ѝ отдаде заслужена почит²⁶. „Безаварийно“ залага на хуманизма и страданието по загубата на себе си и на обичаните от теб хора, както и дава по-детайлна представа за явленията в обществото от 60-те години. Американските граждани са представени като „счупени хора, изпълнени с проблеми“²⁷. Проблемите в общуването

²⁴ Collins, Austin, Op. cit.

²⁵ Fail Safe. Sidney Lumet. *American Film Institute*. (06.01.2023)
<https://catalog.afi.com/Catalog/moviedetails/22481>

²⁶ Collins, Austin, Op. Cit.

²⁷ Ebiri, Bilge. “Fail Safe: Very Little Left of the World.” *Criterion*. (29 January 2020). (26.01.2023)
<https://www.criterion.com/current/posts/6801-fail-safe-very-little-left-of-the-world>

са преодоленни, но до каква степен се пита в развитието на сюжета, чрез употребата на техниката – телефони, слушалки, екрани, самолети, трансмитери и, разбира се, бомби. Наблюдават се моменти на откровение е стила на филмите от Втората световна война – откраднат поглед към снимка на любимата или децата, които не са част от близкото миналото, а са били в ползрението на героя само преди часове. Филмовият сюжет може да бъде разгледан и от перспективата на нападение над Ню Йорк²⁸, но не от очаквания съветски враг, а от сънародниците. Интересът към творбата не престава с края на Студената война, тъй като през 2000 г. се прави нова филмова адаптация в черно-бели нюанси, която, обаче, не успява да постигне ефекта на класическата творба²⁹. Сатърдей Ивнинг Пост ни представя обратната гледна точка – римейкът получава номинация за най-добър мини сериал или филм, направен за телевизията, и две телевизионни награди Еми³⁰.

„Полярна станция „Зебра“ е екранизация по романа на Ханк Сърлс „Проектът Пилигрим“ (*The Pilgrim project*) от 1964 г. Филмът ни представя командира от американския военноморски флот, Джеймс Ферадай, който е получил заповеди да отплава с ядрената си подводница до британската метеорологична станция на Северния полюс. Командирът олицетворява здравия разум и отразява притеснението относно ядрената мода и фактът, че въпреки нейната икономическа изгодност като енергиен източник тя не обича да бъде контролирана. Това изказване контрастира с властващата в този период положителна обществена позиция към атомната енергия след подписването на Договора за ограничено тестване на атомно оръжие между САЩ, Великобритания и СССР, разбиран още като първа стъпка към ядреното разоръжаване.³¹ Договорът за неразпространението на ядрени оръжия³² също допринася за положителната нагласа на обществеността и за намаляването на страха в атомната епоха.

Секретната мисия е да събере останките от разбит руски сателит, съдържащ разузнавателни снимки на всички американски и руски ракетни установки. На борда на подводницата са също двама британски агенти, Дейвид Джоунс и Борис Васлов, последният от които е комунистически дезертьор. Този елемент загатва за тясното сътрудничество между американци и британци, както и за превъзходството на капиталистическата идеология, победила в борбата за ума и сърцето на

²⁸ Jacobs, Robert, Mick Broderick. “Nuke York, New York Nuclear Holocaust in the American Imagination from Hiroshima to 9/11.” *The Asian Pacific Journal*, Vol. 10, Issue 11, № 6, (5 March 2012): 12.

²⁹ Smith, Austin. “Clooney’s ‘Fail safe’ Fails – in Spite of Success. Live Cold War Drama Has no Point Today.” *New York Post*, (April 10, 2000). (04.01.2023) <https://nypost.com/2000/04/10/clooneys-fail-safe-fails-in-spite-of-success-live-cold-war-drama-has-no-point-today/>

³⁰ Espinal, Megan. “Fail safe 1964, 2000.” *Saturday Evening Post*. (22 February 2013). (24.01.2023) <https://www.saturdayeveningpost.com/2013/02/fail-safe-1964-2000/>

³¹ *Nuclear Test Ban Treaty*. 5 August 1963. John F. Kennedy Presidential Library and Museum. (26.01.2023) <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/nuclear-test-ban-treaty>

³² Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT). 1968. United Nations. (27.01.2023) <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/>

руснака³³. Сюжетът се съсредоточава върху шпионско-саботажната линия, извеждайки на преден план атмосферата на недоверие, която за малко не отнема живота на екипажа при имплозиране (взривяване навътре) на подводницата. Подсилването на параноята, обхванала света в периода на Студената война, се очертава ясно при срещата между американци и руснаци и дават нов смисъл на крилатата фраза на премиера Никита Хрушчов „пръсти на бутона“³⁴ – парафраза за възможността за мигновено изпращане на ядрени бойни глави към вражеския лагер само с натискането на едно копче. Наличието на съветски шпионин допринася още повече за повишаването на градус на напрежение между враждуващите страни. В завързалия се диалог между дезертъорите Васлов и Джоунс се прокрадва фаталисткото усещане за предопределеност, съдба и късмет – с тези характеристики са „надарени“ гражданите на САЩ. „Полярна станция „Зебра“ не е замислен като фаталистичен филм, но антагонизмът между американските капиталисти и съветските комунисти е неизбежен и сякаш вечен. „Докато се видим пак“³⁵ е ключовата фраза на раздяла, която предполага нови перипетии и борба за надмощие между двете супер сили. Филмът завършва с лъжливото пресъобщение за спасяването на екипажа на полярна станция „Зебра“ чрез международно сътрудничество в операцията. Американските медии, списващи под натиска на правителството, са представени като неморални и подвеждащи³⁶.

Първоначално американският флот отказва да съдейства за направата на филма, изтъквайки неправилното портретиране на военните и че това би накърнило техния публичен образ. Филмовото студио ЕмДжиЕм наемква, че след като нямат съдействие от флота могат да покажат на зрителите каквото решат. В крайна сметка американските военни се съгласяват да сътрудничат и дори дават съвети по техническите подробности на продукцията. Снимачният екип получава правото да снима в подводничарската база в Сан Диего и на борда на истинска атомна подводница. Режисьорът Джон Стърджис монтира камера в съветската подводница „Ronquil“, за да успее да пресъздаде надпреварата между САЩ и СССР за достигане до снимките от шпионски сателит. Един от читателите на списание Варайъти, пенсиониран моряк, се изказва благоприятно за продукцията, особено за стила на заснемане на кадри вътре и вън от подводницата. Според него отлично е представена и йерархията във военната машина, наречена армия, за разлика от множество други

³³ Windrum, Ken. *From El Dorado to Lost Horizons: Traditionalist Films in Hollywood Renaissance 1967-1972*. Albany: State University of New York, 2019: 70.

³⁴ Думите са изречени по повод Кубинската ракетна криза: „Двете най-могъщи нации заемат отбранителна позиция една срещу друга, всяка с пръст на бутона.“ DeRosa, John P. *Narrativized Strategic Choice*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2020: 53.

³⁵ Windrum, Ken, Op. cit.: 71.

³⁶ Ice Station Zebra. John Sturges. *American Film Institute*. (06.01.2023)
https://catalog.afi.com/Catalog/moviedetails/22940?fbclid=IwAR3A_lotiIrz9Kt7W2-Z73JFLhOgLaHi7nYWgStXzuYjXCWD7pjIy6xBbro

филми. Филмът може да бъде разглеждан като продукт на Студената война, а не толкова на времето, в което е създаден – в този момент американците се бият във Виетнам³⁷. Водещи списания в света на киното списват статии относно появата на филма на голям екран, давайки му положителни оценки³⁸. Филмовият критик Робърт Еберт се изказва критично за лентата, с едва „три интересни момента“³⁹ в сюжета.

Силата на атомната енергия се използва за пръв път от САЩ в бойни действия, което предопределя чувството за избраност на нацията в нейната употреба и разпространение. Това е изходната предпоставка в кино творбите „Безаварийно“ и „Полярна станция „Зебра“. След Кубинската ракетна криза, обаче, отново на преден план излиза въпросът чий трябва да бъде контролът над тази мощ – на президента, на висшия военен ешелон, на учените или чрез обществения консенсус?! Екипажите на ядрените подводници са героите в сблъсъка на параноя и недоверие между капиталисти и комунисти. Филмите са с отворен край, предизвикващи по скоро размисъл у зрителите, отколкото агресивно затвърждаване на съществуващите постулати за добро и зло от 50-те години. Комунистите са илюстрирани като ответник на американския гняв, а не като отправящи предизвикателства. Въпреки примабливостта на жанровете – съответно приключенски за „Полярна станция „Зебра“ и драматичен за „Безаварийно“ – пропагандното послание за безопасност на атомната мощ остават неразбрано. Съветският съюз не представлява по-голяма за заплаха за живота на американците от самите американци и техните действия. Общото послание в атомната ера е, че независимо от това какъв пост заемаш или какъв е твоят статус в обществото, всички се изравняват пред мощта на атома и неговата опърничава природа.

Библиография:

Властанова, Магдалена. “Dr. Strangelove or: How I learned to stop worrying and love the bomb – Комунизмът като реална или имажинерна заплаха за САЩ през 60-те години на XX век.” *Анамнеза*, Год. XV, кн. 4, (2020): 28-43.

Address Before the General Assembly of the United Nations on Peaceful Uses of Atomic Energy. New York City. December 08, 1953. The American Presidency Project. (27.01.2023)

³⁷ Suid, Lawrence H., Op. cit.: 402-403.

³⁸ Variety Staff. “Ice Station Zebra.” *Variety*, (31 December 1967). (02.01.2023) <https://variety.com/1967/film/reviews/ice-station-zebra-1200421623/>; Adler, Renata, Vincent Canby, Howard Thompson. “The Screen: ‘Ice Station Zebra’ at the Cinerama.” *The New York Times*, (21 December 1968). (02.01.2023) <https://www.nytimes.com/1968/12/21/archives/the-screen-ice-station-zebra-at-the-cinerama.html>; Kotlowitz, Robert. “Performing Arts. Ice Station Zebra.” *Harper’s Magazine*, Vol. 238, (January- June 1969): 374.

³⁹ Ebert, Roger. *Ice Station Zebra. Review*. (21 April 1969). (02.01.2023) <https://web.archive.org/web/20151001131743/http://www.rogerebert.com/reviews/ice-station-zebra-1969>

<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-before-the-general-assembly-the-united-nations-peaceful-uses-atomic-energy-new>

Adler, Renata, Vincent Canby, Howard Thompson. "The Screen: 'Ice Station Zebra' at the Cinerama." *The New York Times*, (21 December 1968). (02.01.2023)

<https://www.nytimes.com/1968/12/21/archives/the-screen-ice-station-zebra-at-the-cinerama.html>

An Act for the Development and Control of Atomic Energy. August 1, 1946, Pub. L. 79–585.

Atomic Energy Act of 1954. 30 August 1954. Pub. L. 83-703.

Cantelon, Philip L., Richard G. Hewlett, Robert C. Williams (eds.). *The American Atom: A Documentary History of Nuclear Policies from the Discovery of Fission to the Present*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1991.

Collins, Austin. "Watching Fail Safe at the End of the World." *Vanity Fair*. (8 May 2020). (07.01.2023) <https://www.vanityfair.com/hollywood/2020/05/shut-in-movie-club-fail-safe-coronavirus>

DeRosa, John P. *Narrativized Strategic Choice*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2020: 52-55.

Ebert, Roger. *Ice Station Zebra*. *Review*. (21 April 1969). (02.01.2023) <https://web.archive.org/web/20151001131743/http://www.rogerebert.com/reviews/ice-station-zebra-1969>

Ebiri, Bilge. "Fail Safe: Very Little Left of the World." *Criterion*. (29 January 2020). (26.01.2023) <https://www.criterion.com/current/posts/6801-fail-safe-very-little-left-of-the-world>

Espinal, Megan. "Fail safe 1964, 2000." *Saturday Evening Post*. (22 February 2013). (24.01.2023)

<https://www.saturdayeveningpost.com/2013/02/fail-safe-1964-2000/>

Fail Safe. Sidney Lumet. *American Film Institute*. (06.01.2023)

<https://catalog.afi.com/Catalog/moviedetails/22481>

Harpole, Charles Henry. *History of the American Cinema*. California: University of California Press, 2003: 169-185.

Ice Station Zebra. John Sturges. *American Film Institute*. (06.01.2023)

https://catalog.afi.com/Catalog/moviedetails/22940?fbclid=IwAR3A_lotiIrz9Kt7W2-Z73JFLhOgLaHi7nYWgStXzuYjXCWD7pjly6xBbro

Jacobs, Robert. "Radiation as Cultural Talisman: Nuclear Weapons Testing and American Popular Culture in the Early Cold War." *The Asia Pacific Journal*, Vol. 10, Issue 26, № 1, (17 June 2012).

Jacobs, Robert, Mick Broderick. "Nuke York, New York Nuclear Holocaust in the American Imagination from Hiroshima to 9/11." *The Asian Pacific Journal*, Vol. 10, Issue 11, № 6, (5 March 2012).

Kotlowitz, Robert. "Performing Arts. Ice Station Zebra." *Harper's Magazine*, Vol. 238, (January- June 1969): 374.

Miller, Byron S. *A Law is Passed – The Atomic Energy Act of 1946*. The University of Chicago Law Review, Vol. 15, № 4, 1948.

National Committee for a Sane Nuclear Policy (SANE). The Martin Luther King, Jr. Research and Education Institute. Stanford University. (06.01.2023)

<https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/national-committee-sane-nuclear-policy-sane#:~:text=SANE%20grew%20out%20of%20a%20meeting%20of%20pacifists,became%20a%20leader%20in%20the%20struggle%20for%20disarmament>

Nuclear Test Ban Treaty. 5 August 1963. John F. Kennedy Presidential Library and Museum. (26.01.2023) <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/nuclear-test-ban-treaty>

Orwell, George. “You and the Atomic Bomb” *Tribune*, (October 19, 1945). (24.01.2023) https://www.orwell.ru/library/articles/ABomb/english/e_abomb

Seed, David. *American Science Fiction and the Cold War: Literature and Film*. London: Routledge, 2013: 1-14.

Shapiro, Jerome F. *Atomic Bomb Cinema: The Apocalyptic Imagination on Film*. New York: Routledge, 2002.

Sherrod, Robert (ed.) “Fail-Safe by Eugene Burdick” *Saturday Evening Post*, vol. 235, № 36, (13 October 1962).

Sherrod, Robert (ed.) “Fail-Safe” Part Two by Burdick & Wheeler.” *Saturday Evening Post*, vol. 235, № 37, (20 October 1962).

Sherrod, Robert (ed.) “Fail-Safe-conclusion (Burdick)” *Saturday Evening Post*, vol. 235, № 38, (27 October 1962).

Smith, Austin. “Clooney’s ‘Fail safe’ Fails – in Spite of Success. Live Cold War Drama Has no Point Today.” *New York Post*, (April 10, 2000). (04.01.2023) <https://nypost.com/2000/04/10/clooneys-fail-safe-fails-in-spite-of-success-live-cold-war-drama-has-no-point-today/>

Suid, Lawrence H. *Guts and Glory: The Making of the American Military Image in Film*. Kentucky: The University Press of Kentucky, 2002.

Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT). 1968. United Nations. (27.01.2023) <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/>

Variety Staff. “Ice Station Zebra.” *Variety*, (31 December 1967). (02.01.2023) <https://variety.com/1967/film/reviews/ice-station-zebra-1200421623/>

Windrum, Ken. *From El Dorado to Lost Horizons: Traditionalist Films in Hollywood Renaissance 1967-1972*. Albany: State University of New York, 2019: 51-73.